

A SZŐLŐSZAPORÍTÁS INTENZÍV MÓDSZERE A TARDOSBÁNYAI TERMELŐSZÖVETKEZETBEN

ÁRVA PÁL

kertészeti ágazatvezető

„Gerecse” Mezőgazdasági Termelő Szövetkezet, Tardosbánya

A korszerű, nagy termőképességű szőlőterületek kialakításának alapvető feltétele, hogy a telepítéstől a termőre fordulásig minél rövidebb idő teljen el, és a táblákon belül minél kevesebb hiányzó tőke legyen. A gyors termőre fordítást magas biológiai értékű, időben eltelepített szaporítóanyaggal, a hiánypótlást pedig még a telepítés évében tenyészedenyben nevelt zöld anyaggal tudjuk a legjobban megoldani.

Problémát jelent az idősebb, de még jó kondícióban levő ültetvények gyors hiánypótlása is, melyet megfelelően előkészített, több évig nevelt zöld vagy fás anyaggal szintén sikeresen meg tudunk oldani.

Ezekhez a feladatokhoz a hagyományostól eltérő technológiával előállított és felnevelt szőlőoltványokra van szükség, melyeknek előállítását és nevelését, valamint felhasználását az alábbiakban ismertetem.

A szőlőoltvány-termesztésnek hazánkban nagy hagyományai vannak, de a természetstechnológia akár az 50 évvel ezelőttihez képest is csak keveset változott. Néhány új anyag bevezetésével (rebwach, tőzeg stb.) csak az utóbbi időben tudtunk előbbre lépni. Sajnos az alapanyag-előállításban (alany- és csapvessző) nagy még a lemaradásunk a fejlettebb technológiával rendelkező országokkal (NSZK, Franciaország, Olaszország) szemben. Termelőszövetkezetünk szőlőszaporító telepén igyekeztünk olyan berendezést felépíteni, mely igen jól és célszerűen ki tudja elégíteni a szőlőoltvány-előállítással kapcsolatos különböző igényeket, és a termelés kockázatát is a minimálisra tudjuk csökkenteni.

A termesztéssel kapcsolatos feltételeket végig kézben tartva, az eredési % az utóbbi években az országos átlagnál jóval magasabb volt.

Bizonyított tény, hogy a kisebb energiával rendelkező alapanyagokból több oltványt tudunk előállítani, mint hagyományos módon, de a jobb oltványminőség érdekében célszerű a nagyobb biológiai potenciállal rendelkező alapanyagokat felhasználni.

A szőlőoltvány-előállítás menete a következő: a csapvesszők megszedését, fertőtlenítését december 20-ig feltétlenül el kell végezni, hogy a rügyek épek és életképesek maradjanak. Sajnos, a vásárolt anyagnál ezt csak a leg-

ritkább esetben tudjuk elérni. Tárolásra szabályozható klímájú hűtőházat használunk, hogy az oltócsapokat megfelelő hőmérsékleten, kiszáradásmentesen tudjuk az oltásig tárolni.

Az alanyvesszőt később is megszedhetjük, de nagyon kell vigyázni, ne hogy kiszáradjon. Az oltást február hó közepén célszerű kezdeni. A hajtatóládákba tőzegbe rétegezzük az előzőleg beoltott és Rebwachs WF-be bemártott vesszőket. Az oltványok felső 10 cm-es részét szabadon hagyjuk, nem alkalmazzunk fejtakarást. Alapos locsolással kiszorítjuk a tőzegeből a levegőt, így a hajtás során a levegőtlen körülmények miatt az alanyvesszők alsó pólusán nem képződnek gyökerek. A hajtást célszerű március közepén kezdeni. Dupla falú, termoventillátorokkal automatikusan fűthető fóliaházakat használunk erre a célra. A kifakadó rügyek azonnal bezöldülnek (a paraffin bevonat 1–2 napot késlelteti fakadásukat).

Napközben — ha süt a nap — minimális fűtés szükséges. (25 l fűtőolaj 1000 db oltás hajtására és gyökereztetésére elegendő). A szabad levegőn viszonylag gyorsan kialakul és bezöldül a kallusz (a kalluszosodási zónában a hajtás megkezdése után 1–2 órával már optimális a hőmérséklet), így 12–14 nap múlva az oltványok azonos környezeti körülmények mellett nevelhetők tovább. Gyökereztetésre feldarabolt perlithurkát használunk, melynek hossza 12 cm.

A megfelelő klíma alakításával (felső és alsó, azaz talpfűtés, öntözés, szellőztetés, árnyékolás) május közepére az oltványok szépen fejlettek, erős, zömök hajtásúak, gyökerük a perlithurkából kinőve az alatta levő tőzeget kezdi átszőni. Ebben az állapotban az oltványok sokáig nem tarthatók el, mivel igen kevés tenyészterület áll rendelkezésükre, aszerint, hogy milyen célra akarjuk felhasználni, tovább kell nevelni őket. Ennek többféle módja van:

1. Ültetvénytelepítésre

2. 1–2 l-es tenyészedénybe való ültetésre, majd ültetvénypótlásra

3. Átnyaraltatásra.

1. Ültetvénytelepítésre csak azt a perlithurkás szaporítóanyagot szabad felhasználni, amely jó kalluszosodást mutat, főrügyből hajtott ki, megfelelő gyökérrzel rendelkezik. A gyökereztető ládából alapos beöntözés után a helyszínen kell kiválogatni a megfelelő oltványokat. Telepítése igen gondos munkát és szervezést igényel. Általában az első évben csak kis mértékben nő a hajtás, de ősre jól beéred. Hossza 20–40 cm átlagban.

Tapasztalatunk alapján — annak ellenére, hogy más országokban ezt a módszert is sikeresen használják ültetvénytelepítésre — nálunk csak kicsi, jól kézben tartható területen szabad felhasználni. Az ültetvény tulajdonképpen a szőlőiskola meghosszabbított szakasza, melyet szélsőségesen száraz időjárás esetén akár 2–3-szor is meg kell öntözni. Az előállító és felhasználó cég szoros együttműködése szükséges ahhoz, hogy a telepítés jól szervezett, sikeres legyen. Az időben eltelepített és jól gondozott szőlőterület a következő évben igen erős

növekedéssel „hálálja” meg a gondozást, gyakorlatilag egy évvel korábban termőre fordítható.

A telepítés évében nagyobb tenyészedenyes oltvánnyal bepótolható, így öszre az állomány akár 100%-os beállottság is lehet.

2. A május végi, meggyökereztetett szőlőoltványok másik továbbnevelési módja az 1–2 l-es műanyagtasakban történő továbbnevelés. Erre a célra minden jól fejlett oltvány felhasználható. Gyökereztető közegül Vinasca „A” osli tőzeg és homok keverékét használjuk.

A műanyag tasakba, kb. 5 cm vastag földkeverékre ültetjük rá a perlit-hurkában gyökereztetett oltványokat, majd földdel körbe rakjuk. Ezeket a tenyészedenyes anyagokat fóliára, szorosan egymás mellé, árnyékoló háló alá tesszük, és alaposan beöntözzük. A háló a jég ellen is kiváló védelmet nyújt.

Az oltványok egy-másfél hónap alatt a földkeverékben jól gyökeresednek. Gondot jelent az állandó öntözés, növényvédelem és a zacskók túlzott hőingadozásától való védelme. Július végére a hajtások teljesen kitöltik a rendelkezésre álló területet, 30–40 cm hosszúak, 6–8 cm hosszban beéredő résszel rendelkeznek. Ebben az állapotban lehet felhasználni akár ültetvénytelepítésre, akár pedig pótlásra. Gyökérzetük a „földlabdát” teljesen átszötte, a tőzegben az átlagosnál sokkal több tenyészecsúcs alakult ki.

Állandó helyre való telepítésre — a megfelelő ültetési technológia betartásával — igen jó eredményeket értünk el. A kiesés minimális, a földlabda megfelelő védelmével (ne essen szét) a gyökerek visszavágás nélkül kerülnek a talajba. Egyszeri, nagy vízadagú öntözés szükséges a telepítéskor (10–15 l/tő). Mivel a gyökerek a nevelés során egészen az ültetésig a föld felszínén, optimális körülmények között vannak (levegős, könnyen melegedő, jó vízgazdálkodású tőzeg), nagy mennyiségben tudnak kialakulni. Módszerünk lényege, hogy az első évben *gyökereket és gyökértömeget* nevelünk, mert csak így tudjuk megalapozni a következő évi, rendkívül erős növekedést és a jó eredési %-ot.

Tapasztalatunk szerint ezek az oltványok igen jól felhasználhatók az öszszel vagy tavasszal gyökeres szaporítóanyaggal telepített ültetvények pótlására. A második évben fejlődésük azonos a gyökeres anyagéval, így egyenletes növekedésű, hiánymentes, fajtaazonos állomány alakítható ki. Mivel a szállításhoz lényegesen több gépjármű kell, telepítésre csak az előállító gazdaság körzetében ajánlatos felhasználni. Pótlásra viszont mindenképpen megéri távolabb is elszállítani, jelzett előnyei miatt.

3. Az átnyaraltatott oltványok nevelése új módszer termelőszövetkezetünkben.

Lényege, hogy melegtalpon való gyökereztetés után a 45–50 szőlőoltványt tartalmazó nagyobb műanyagládákat sakktáblaszerűen szétrakva (élettér), csepegtető öntözéssel ellátva neveljük egész nyáron át. Lombhullás után a ládából az anyagot válogatva — akár perlithurkával együtt, akár pedig anélkül — gyökeres oltványként értékesítjük, vagy törzses oltvány elő-

állítására használjuk fel. A gyökérzet sűrűn elágazó lesz, csak a perlithurkából kilógó, elenyészően kicsi részét kell visszavágni ültetéskor. Fejlődése a következő évben így erősebb lesz, mint a szabadföldben nevelt gyökeres oltványoké.

Előnye, hogy rengeteg munkát és energiát tudunk megtakarítani a szabadföldi iskolázás és nevelés kizárásával, az oltványokhoz mindig hozzá tudunk nyúlni (az esetleges nagyobb tenyészedénybe való ültetéskor), és az őszi forgalmazást is előbb tudjuk megkezdeni.

Hazánkban a termőültetvények nagy része — különösen a 6—10 évesek hiánya — normán felüli. Az intenzív szőlőtermesztés alapvető feltétele, hogy a rendelkezésre álló életteret minél jobban kihasználjuk, a tőkehiányokat megszüntessük. Ennek legjobb módja a törzsos szőlőoltvánnyal való pótlás, mely igen sok előnnyel rendelkezik. Ennek nevelése jól illeszkedik termesztési technológiánkba. A törzsos szőlőoltványokat 2—3 évig neveljük 3—5 l-es műanyag edényekben. Cél, hogy olyan vastagságú vesszőket alakítsunk ki, melyek törzsnevelésre felhasználhatók. A „földlabda” összetétele, tápanyag-ellátottsága biztosítja az erős növekedést.

Mivel a nevelési idő 2—3 év, a szigorú készletgazdálkodás és a bevételi terv teljesítése érdekében csak korlátozott számban tudunk előállításukkal foglalkozni. Az, hogy egy üzem 2—3 évre előre rendeljen szőlő-szaporítóanyagot, napjainkban nehezen elképzelhető. Az átteleltetés komoly problémát jelent, mivel nagy a helyigénye.

Tapasztalatunk szerint legalkalmasabb nevelésre az átnyaraltott, következő tavasszal beültetett kiváló minőségű szaporítóanyag. Gyökeres, szabadföldi iskolából származó oltványokat előbb melegtalpon célszerű gyökerztetni, különben nevelési idejük nagyon elhúzódhat.

A tenyészedényben nevelés rendkívül sok munkával jár, nehezen gépesíthető. Ez a szaporítóanyagok árában is megmutatkozik, de nem eléggé differenciáltan. A törzsos oltványnak jelenleg nincs ára. Sajnos, a szabvány sem foglalkozik a tenyészedényes oltványokkal, pedig jó lenne egységes szemléletet kialakítani, mert egyre több helyen foglalkoznak előállításukkal, és ha csak egy üzem forgalmaz nem megfelelő minőségű anyagot, az az előzőekben leírtak hitelét rontja.

Az előzőekben említett módszerek csak kiegészítői napjaink szőlőoltvány-előállításának és a telepítésének. Nem lenne helyes csak ezekkel a módszerekkel oltványt termesztetni, de a hagyományos módszerek mellett helyük van a szaporítóanyag-termesztésben.

Különösen figyelemre méltó lehet új fajták gyors elszaporításánál, a vírusmentes anyagok nevelésénél és az ültetvények minél gyorsabb termelésbe állításánál. Az évek során a technológia sokat változott — véleményünk szerint a kezdeti nehézségeket gyorsan sikerült tisztázni —, és ma reálisan megvan a lehetőség arra, hogy az említett előnyöket minden szőlővel és szőlőszaporítóanyaggal foglalkozó üzem a saját javára fordítsa.